

ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Подається характеристика компонентів туристичної інфраструктури Волинської області. Запропоновано низку заходів щодо поліпшення розвитку компонентів туристичної інфраструктури Волинської області.

The numbers of tourist infrastructure components in Volyn Region are characterized. The further development of tourist infrastructure components in Volyn Region is investigated.

Вступ. Постановка проблеми. Перш ніж розглядати компоненти туристичної інфраструктури потрібно з'ясувати суть поняття інфраструктура туризму. Це сукупність підприємств, що забезпечують реалізацію послуг і товарів у туризмі. Вона представлена підприємствами, що забезпечують виконання послуг щодо розміщення (готелі, пансіонати, турбази, кемпінги, мотелі та ін.); перевезення (транспортні засоби); харчування (ресторани, бари та ін.); екскурсійного обслуговування (турбюро); додаткових послуг: банківських, побутових, торгівельних, культурно-розважальних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми розвитку туристичної інфраструктури широко висвітлюються у публікаціях українських науковців, зокрема, І. М. Мініч характеризує інфраструктуру туризму з точки зору соціологічного аналізу [4]; Л. М. Черчик розглядає інфраструктуру рекреаційної галузі Волинської області [5], В. И. Лажнік висвітлює елементи туристичної інфраструктури в складі туристсько-рекреаційного комплексу Волині [1]. Однак у цих роботах значно менша увага приділення характеристиці компонентів туристичної інфраструктури Волинської області в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті. Постановка завдання. Метою цієї статті є характеристика компонентів туристичної інфраструктури Волинської області. Для цього необхідно виконати такі **завдання**: дослідити аспекти розвитку усіх складових туристичної інфраструктури регіону; виділити їх кількість у Волинській області; дати аналіз та запропонувати напрямки розвитку інфраструктури туризму Волинської області.

Методологічну основу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, автореферати. Використовуються загальнонаукові методи аналізу і синтезу.

Виклад основного матеріалу. Станом на 01.01.2009 року в туристичній галузі Волинської області налічується: близько 108 закладів розміщення (в т.ч. заклади відпочинку та оздоровлення), 1021 заклад ресторанного господарства, 83 суб'єкта туристичної діяльності, 30 банківських установ, 4518 установ послуг дозвілля та розваг. Завдяки

підвищенню ефективності діяльності підприємств галузі за останні роки збільшилися обсяги наданих ними послуг.

В структурі туристичної інфраструктури Волинської області визначальна роль належить закладам з тимчасового розміщення. Вони представлені готелями та аналогічними засобами розміщення (28), базами відпочинку (60), дитячими оздоровчими таборами (15), санаторіями (6), пансіонатом (1) та санаторіями-профілакторіями (5) із загальною кількістю 6426 місць (без врахування дитячих таборів).

Готелі області представлені 28 підприємствами, з яких третина розташована в м. Луцьк. Загальна одноразова місткість готелів збільшилась проти 2006 р. на 6,5% і становила 2075 місць на кінець 2007 року. На балансі готелів та інших місць короткотермінового проживання знаходиться 46 структурних підрозділів сфери послуг, зокрема: автостоянки, ресторани, бари, сауни, пральні, заклади торгівлі, тощо. Протягом 2007 року готельними підприємствами області надано послуг для 122,4 тис. приїжджих, в тому числі 23,9 тис. іноземним громадянам, що відповідно на 35,5 тис. більше ніж у 2006 р.[7, 499]

Ще одним поширеним видом із закладів тимчасового розміщення (проживання) є оздоровчі заклади, а саме бази відпочинку (81%), в яких мають змогу оздоровитись і відпочити 1978 чол. Найбільша кількість баз зосереджена на території Шацького, Турійського та Любомльського районів області. Ці заклади відрізняються простотою обладнання і максимальним використанням рекреаційних ресурсів.

Велика увага в області приділяється оздоровленню дітей у літніх таборах. Протягом літа 2008 року було відкрито 15 оздоровчих стаціонарних таборів (у 2000 р. їх було 12, у 1990 - 19). Більшість таборів розташовані на берегах озер та річок, лісових масивах. Велика кількість таборів зосереджені в Шацькому ("Супутник", "Чайка", "Світязь", "Ліцеїст"), Ківерцівському ("Імені Олега Кошового", "Авангард", "Берізка", "Радість"), Луцькому ("Сонячний", "Ровесник", "Юний турист") районах. В загальному у дитячих оздоровчих закладах протягом літа 2008 року відпочинком було охоплено 6682 дітей.

На території області розміщується 12 лікувальних закладів - 6 санаторіїв з кількістю ліжко-місць - 1512 чол., 1 пансіонат з лікуванням на 486 ліжок, 5 санаторіїв - профілакторіїв на 375 ліжок. За даними обласного управління статистики [7, 499] у 2008 році всього оздоровлено санатрон-курортними закладами 38666 осіб проти 38400 у 2005 році.

Ресторанне господарство - галузь, що виконує специфічні функції виробництва, реалізації і організації споживання їжі. Організація нормального харчування має важливе значення для оздоровлення та відпочинку людей [5, 72]. Мережа закладів ресторанного господарства області складає 1012 закладів на 66107 посадочних місць.

Загальна економічна криза в Україні характеризується низькою платоспроможністю більшої частини населення, в результаті чого кількість споживачів, що можуть скористатися послугами підприємств ресторанного

господарства, зменшилася, і внаслідок цього, скорочується і мережа ресторанного господарства [6, 53]. За даними Волинського управління статистики [7, 232] скорочення мережі підприємств ресторанного господарства за 6 років складає 223 одиниці або 18 % (з 1235 підприємств у 2002 р. до 1012 у 2008 р.).

Торгівля теж відіграє важливу роль у розвитку туристичної інфраструктури регіону. На початок 2008 року на Волині нараховувалось 1813 підприємств роздрібно́ї торгівлі, з яких 1289 магазинів, 524 кіосків, торгова площа магазинів становила 147,0 м². У Порівнянні з 2000 роком загальна кількість торгових підприємств області зменшилась на 570 одиниць, що свідчить про процес роздержавлення магазинів, здавання їх під офіси, інші установи.

Асортиментна структура магазинів області характеризується таким співвідношенням: непродовольчі товари - 64,3 %, продовольчі товари- 35,7 %. Торгівля непродовольчими товарами має вищий рівень концентрації об'єктів. У 2007 році закріпилась тенденція переважного темпу зростання продовольчих цін і в загальному продовольчі товари в країні подорожчали на 22,9 %. На Волині продукти харчування за рік подорожчали на 23,5 %. Відбулось значне підвищення цін на ряд соціально значущих продовольчих товарів. Підвищення вартості продуктів харчування призвело до подорожчання цін у закладах ресторанного господарства (на 14-15,8 %).[2,5].

Розвиток туризму і транспорту тісно переплітаються та представляють взаємообумовлений процес. Важливу роль для Волинської області відіграє її вигідне географічне розташування поблизу кордонів, а також той факт, що територією області проходять найкоротші транспортні шляхи, які ведуть до держав Східної та Західної Європи. Таке стратегічне розташування дає змогу активно залучати область не тільки до розвитку міжрегіональних, внутрішньодержавних зв'язків, але й торгівельних та виробничих взаємовідносин України з іншими державами, створення вільних економічних зон, розбудови міжнародної системи торгівлі, транспорту, розвитку міжнародного туризму.

Транспортна система області визначає доступність території для туристів. В структурі туристських перевезень переважає автомобільний транспорт. Так протягом 2007 року послугами автотранспорту в містах і районах області скористались 130764,2 тис. осіб. Існуючі автошляхи покривають територію всієї області. Найзначнішими серед них є ділянки автомагістралей: Київ-Ковель-Ягодин, Доманове (на Брест)-Ковель-Чернівці-Тереблече (на Бухарест), Рівне-Луцьк-Устилуг (на Грубешів (Польща) Загальна протяжність автомобільних доріг складає 6198,3 км, з них державного значення - 752,6 км, місцевого - 5445,7 км, в тому числі з твердим покриттям - 5744 км доріг, що становить 92,3 % усієї мережі.

Що стосується залізничного транспорту він популярний серед туристів та жителів сільської місцевості. На сьогодні довжина залізничних колій загального користування складає 633,9 км. Вони з'єднують Волинську область як з Києвом так і з іншими містами країни, близького й далекого

зарубіжжя. Територію області пересікають найважливіші залізничні магістралі: Київ-Ковель-Брест, Ковель-Луцьк-Львів, Київ-Луцьк-Хелм, Київ-Луцьк-Володимир-Волинський-Грубешів (Польща), Цумань-Ківерці-Ковель-Ягодин. Велику роль відіграє залізничний термінал у Ягодині, з введенням його в дію збільшився пасажиро- та вантажопотік, відповідно збільшилась кількість іноземних туристів.

Головною водотранспортною магістраллю в межах області є річка Стир, до неї приурочено багато турмаршрутів. Річковий транспорт надалі можна розширити шляхом впровадження прогулянкових, екскурсійних та спортивно-оздоровчих маршрутів.

Стосовно розвитку авіатранспорту Волинської області потрібно зауважити, що Луцький аеропорт та його інфраструктура не працює. Потрібно створити мінімальне завантаження, яке могло б підтримувати його у задовільному робочому стані.

Зв'язок - комплекс видів обслуговування, що забезпечують передавання інформації між споживачами. Він включає поштово-телеграфну, телефонну, радіотелевізійну, довідково-інформаційну, рекламну служби, телефакс, факс та інші комунікаційні мережі.

Протягом останніх п'яти років мережа підприємств зв'язку збільшилась, відповідно і збільшилось споживання послуг зв'язку населенням. Так у 2002 році всього було надано послуг (на одну особу середньорічного наявного населення) 54,3 грн., а у 2007 році відповідно 145,1. Високими темпами зріс рівень телефонізації, населених пунктів області. Так у 2007 році у міських поселеннях було встановлено 157 тис. апаратів, що на 72% більше ніж у 2000 році, а сільській місцевості у 2007 році - 41 тис, що на 49 % більше ніж у 2000 році.

Транспорт та зв'язок відіграють велику роль у розвитку туристичної інфраструктури області. Саме вони є однією з перших складових при формуванні гостинності й туристичного іміджу регіону в цілому.

На території Волинської області у 2009 році зареєстровано 83 туристичних підприємства (що на 20 % більше ніж у 2007 році), з них 20 туроператорів та 63 турагентів. Переважна більшість даних підприємств спрямовує свій вид діяльності на іноземний, внутрішній, зарубіжний туризм та екскурсійну діяльність.

Дані статистичних звітів, що існують сьогодні, хоча і недосконалі, але дозволяють простежити позитивну динаміку розвитку ринку туристичних послуг на Волині. Основні статистичні показники розвитку туристичної галузі регіону за 2007 рік [7, 242] свідчать про припинення спаду туристичної активності, який характеризував 2000 по 2005 роки. Так, динаміка туристичних потоків за період 2000-2007 рр. вказує на те, що починаючи з 2005 року можна спостерігати поступове зростання туристичних потоків у регіоні, але при цьому структура потоків за напрямками зазнала змін. Якщо в 2000 році переважали внутрішні туристичні потоки (93 %), то в 2007 році вони значно зменшились (77 %).

Слід зазначити, що розвиток внутрішнього туризму (без екскурсантів) відбувається дуже повільними темпами і навіть іде на спад. Зокрема, чисельність внутрішніх туристів за 2007 рік зменшилась на 20 тис. від рівня 2000 року. Така ситуація свідчить про непопулярність національного туристичного ринку (основною причиною є низька якість послуг, її цінова невідповідність) і слабкий розвиток соціального туризму. Через те, що сусідні держави пропонують якісний туристичний продукт за цінами не набагато вищими за українські. Це призводить до того, що гроші, витрачені громадянами України на відпочинок, йдуть первісно на розвиток туристичної інфраструктури в інших країнах, а не у власній державі [6, 123]. Найбільшою популярністю серед Волинян у 2007 році користувалась Польща, а також Туреччина та Єгипет. Серед іноземців, які відвідали область, переважали громадяни (піддані) Російської Федерації, Польщі, Білорусії, Німеччини, Швеції, та Литви %).[7, 242].

Також слід відмітити що у 2007 році порівняно з 2000 роком значно зросла кількість екскурсантів з 18990 осіб до 48517 осіб відповідно. Більшість екскурсій проводяться в межах області та частково в областях західного регіону України.

Таким чином, аналіз ринку туристичних послуг у Волинській області, викрив цілий комплекс проблем, що стримує входження держави у світовий туристський простір. І від того, наскільки ефективно та швидко вирішуватимуться ці проблеми у подальшому, залежить розвиток туристичної інфраструктури регіону та економічного стану України.

Усі туристи хочуть отримати в подорожі й на відпочинку якнайбільше послуг, зробити покупки на свій розсуд, причому на розваги і покупки витрачають щоденно значно більше грошей, аніж у повсякденному житті. В якісному обміні валюти їм допомагають банки та їхні філії. На території Волинської області станом на 01.01.2009 р., за даними управління статистики [7, 26] у Волинській області, розташовано 422 банківських установи, з яких 39 філій, 2 юридично-самостійних комерційних банка та решта дирекції та відділення. Більшість банківських установ у своїй діяльності використовують пластикові кредитні картки та світові платіжні системи, VISA, AmEx та інші. Використання цих платіжних засобів значною мірою усунуло потребу, в іноземних, виїзних та внутрішніх туристів у готівковій валюті, практично всі магазини, ресторани й інші підприємства туристичних центрів регіону стали приймати безготівкові платежі за картками.

Розваги, активні й пасивні - обов'язковий елемент туру і залежать від спрямованості та виду подорожі. Перелік видів розваг залежать також від національності туриста, його традицій, звичного способу життя. Втім, є загальні види розваг, котрі легко сприймають всі групи туристів.

Найчастіше розваги побудовані на організації екскурсій на об'єкти туристичного інтересу - музеї, історичні пам'ятки, оглядові екскурсії містом або місцевістю, споглядання природних явищ або гарних ландшафтів, інші пізнавальні чи і розважальні заходи, наприклад, відвідування магазинів, дискотек або ігрових закладів [3,102].

Досить розгалуженою в області є мережа культурного обслуговування туристів. На початок 2009 року функціонувало 2 професійних театри, 10 музеїв, 582 бібліотеки, 14 демонстраторів фільмів та 686 закладів культури клубного типу. Більшість туристів відвідує музеї, що знаходяться в обласному центрі. Велике значення відіграють і спортивні споруди у розвитку туристичної інфраструктури регіону. Адже будь-який турист може захотіти відвідати дані заклади, і тому вони повинні бути у належному стані та з високим рівнем обслуговування. Так на Волині є 34 стадіони, 1438 спортивних майданчиків, 389 футбольних полів, 7 плавальних басейнів, 152 стрілецьких тири на дистанцію 25 м, 431 спортивний зал площею не менше 162 м², 551 майданчик з тренажерним обладнанням, 243 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять.

Висновки і перспективи подальших розвідок. В цілому туристична інфраструктура Волинської області не перебуває на належному рівні, що значно стримує вихід області на ринок туристичних послуг. В даній статті туристична інфраструктура розглядається в широкому розумінні, її основні компоненти повинні мати не лише туристичну функцію, а й служити провідним фактором розвитку всього економічного життя Волинського краю.

Дані дослідження в подальшому будуть використані при детальній характеристиці туристичної інфраструктури Волинської області.

Список використаних джерел:

1. Єврорегіон Буг: Волинська область / За ред. Б.П. Клімчука, П.В. Луцишина, В.Й. Лажніка. - Луцьк: Ред.-вид. відд. Волин, ун-ту, 1997 - 448 с, іл.
2. Індекси споживчих цін на Волині у 2002-2007 роках - Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2008. - 40 с
3. Мальська М.П., Худо В.В. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності. Навчальний посібник. - Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. - 314 с
- Мініч І. М. Соціальні чинники і функції інфраструктури туризму: соціологічний аналіз. Автореф. канд. економ, наук. 22.00.04. - Київ:, Київський інститут туризму, економіки і права, 2002 - 18 с
- Павлов В.І., Черчик Л.М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи: - Монографія. Луцьк: Надтир'я, 1998. - 124 с
6. Сорока С.В. Розвиток громадського харчування в системі туристичних та рекреаційно-оздоровчих комплексів. Автореф. канд. економ, наук. 08.07.05. - Донецьк:, Донецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2002 - 19 с
7. Статистичний щорічник Волині - Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області, 2006. - 560 с